

УКРАЇНІ

ВІРА БОБК

РІО-ДЕ-ЖАНЕЙРО

2019

Авторка послуговується правописом
Г.Голоскевича.

Усі права застережено.

У К Р А Ї Н І

1. УКРАЇНА

Ти не є частю якоїсь цілоти,
Не провінція якоїсь держави
Для відпочинку над Чорним Морем
Чи для туризму в Карпати,

Чи на оглядини камінних чудес
У давнім сяйві заграви
(Хоч астматична гармошка гуляє,
Де грали кобза й цимбали...).

Ти – не частина якоїсь цілоти
У цім розтерзанім світі.
Ти – Україна, не назва фрагменту,
Ти – цілість.

2. ПОРТРЕТ

Ти – Шевченкова Катерина,
Ти – княжна богомільна,
Ти – листок, видерний з Євангелії,
На леваді – зірвана квітка.

Ти – наречена осиротіла,
На Майдані Ти – скорбна мати,
Ти – ікона, що загубилася,
Покотилася манівцями...

Віднайди себе на бездоріжжі,
Умийся росою-сльозою,
Перехрестися в сяєві ранку
І стань собою!

3. СОНЦЕ

Світ не молиться, розпочавши
Від екзарха, судді, адвоката,
А хто не молиться, в того мораль –
Релятивне поняття.

А релявність задовольняє
Завжди якусь частину
І залишає напризволяще
Неорану ниву.

Світло б'є з «Навчення» Мономаха,
З мудрості наших титанів,
Що правили за сонце країні
Соняшників і маків.-

4. ДОСВІТНЯ ЧАРА

Світ пропонує коротке блаженство
В розпусті та мряці ума,
А ми п'ємо з чари, що нам простягає
Григорій Сковорода.

Виходимо вранці з клунком на кийку
У досвітнім промінні зорі
Шукати скарбів, давно притолочених
Намулом несвійських доріг.

Ми маємо більше скарбів, ніж сусід,
Щоб роздавати, ніж брати;
Слід нам уже доброчинцями бути,
Газдами, не прошаками.

5. ПРЕСТОЛ

Зазіхають негідники на престол,
Де святе місце народу,
Бог йому заповів золоту пектораль,
І вічної слави корону.

Над Диким Полям орли триголові
Ширяють ворожі крила,
У китягах з молодечої крові
Приносить жертву калина.

Та завжди синіє народжений день,
Карпати підводяться з тіні,
Й мідяногорла несеться хвала
Із Лаври, Юра й Софії.

6. МИНУЛЕ

Це не казка прядеться в душі
Безсонною ниткою ночі,
Коли за вікном кучугури снігів
І в висотах холодні зорі.

Це все – не уява поетичних умів
Про князів з булавою в долоні
Й тризуб золотий, знамено святе,
На морі й на суходолі.

Про мудрість Ольги й Володимира хрест,
Про задуми Ярослава...
Не казка співає, а наше минуле,
Історія наша давня.

7. РАНЕНИЙ БОРИСТЕН

Про що реве ранений Бористен,
Сині сколочені води?
З перевозілля обдерті береги,
Динамітом розбиті Пороги?

На Хортиці – цісарська печать
Безсоромниці-Катерини,
Загибель кубла соколів, що йшли
На галери за велич країни.

Здається, наче рани століть,
Що й досі кривавлять народу,
Покрив карнавальний барвистий костюм,
Добившись до престолу.

8. КАЛИНА

Ми вирости з твого кореня,
Аби розцвітати й любити;
Стовбур став гілці початком,
А гілка – листкові калини.

На бенкеті далекого світу,
На порозі, чи на престолі,
Наші серце й душа – з калини
І думи в нас – калинові.

В маю орхідей, геліконій чужих
Серед сонцестояння чи тіні,
Є ще чіткість обличчя, прозорість душі,
Є ще стійкість і вірність на світі.

9. БЕНГАЛЬСЬКІ ВОГНІ

Ірині Гнідик

Ти снишся навіть у безсонних ночах,
Живемо в полоні рідної краси,
Що пригортає з'явою святою
В колі чудес нерідної чмани.

Наче бенгальські вогні фестивалів,
Пропонуючи розкоші життя,
Танцюють доокола дивовижі
І чужинецьким хваляться ім'ям.

Даремні намагання апостатів,
Що внадилися в несвоє гніздо,
Бо найдорожча з нашої дідизни –
Незаступима фарсою любов.

10. РОСИ

Ірині Ключковській

Ти заховала у щедрому лоні
Дарунки поганського світла;
Красуються в християнській родині
Писанка, кутя й гагілка.

Хай не минають з бігом років
Наші чудові звичаї,
Аби світ відновився і здоровів
У росах нашого краю.

Пішли нам, Господи, ласку небес
З божественної криниці,
Щоб відновила й здоровила
Втомлені душі й лиця.

11. ГЕТЬМАНСЬКІ ДЗВОНИ

Ми не можемо забути історії
Конотопу, Батурина слави,
Що стодзвонням гетьманських церков
Здатні радіти й ридати.

Перед розп'яттям монастирської тиші
Ігуменя-мати в покорі
Благала за синові крилаті мрії
Далекосяжні й хоробрі.

Почуло небо материнську молитву,
І з мрії вродилася ява;
Вселенною стоголосо несеться
Гетьманських дзвонів подяка.

12. ЄДИНЕ

Надії Гаврилюк

Є на світі різні комахи,
Що від квітки до квітки літають
Та поіменно ні одної
Не знають у тому розмаю.

Збирають з кожної квітки мед,
Чують співи, перекази, назви,
Та їм – аби лиш упитися медом,
Усе інше – не важне.

Є на світі різні краї,
Для туриста – скарби немислимі,
Та рідна земля і вірна любов
Великій людині – єдині.

13. ГОЛОС ЗЕМЛІ

Мова то – голос землі
З дроздами і солов'ями –
Слово предків, князів, козаків,
Якого боялись тирани.

Багатство прадавніх слів
Із звичаями старими
Об'єднує нас усіх
В оркестру одної родини.

З дідізни, яку дало нам життя,
Найбільша – то рідна мова,
То – наші гордість, потуга і щит,
І мирна в бою перемога.

14. РОЖАНА

Ти стоїш у південному світлі,
Променієш своєю красою,
Кожен прагне рожану здобути,
Як жебрак королівську корону.

Кожен зайда бажає рожани,
Щоб зірвати для себе без труду,
Але в неї – било з колючками,
Що наколе розбійницьку руку.

Вона горда за стан і обличчя,
За свою непорочну природу;
Ти – рожана, моя Україно,
І достойна чільця та престолу.

15. НАРОДНА ПІСНЯ

Ти – наша щедра дідизна,
Крилата гордість бідності,
Ти – чара ридання і сміху
Корона на вбогому столі.

Підводиш з могили століття,
Там дівчина чеше косу,
Гуляють на полі соколи ,
З кайданів звільняючи волю,

Об дорогу чаєчки б'ються,
Журавлі за моря відлітають...
А ти безустанно велика
Серед мряки, пожару й чаду.

16. ЗИМОВІ ПРАЗНИКИ

Серед снігів Карпат і мряк над Чорним
Морем

Рік не жаліє нам дарунків величавих:
Зійде з небес Ісус у почті янголят,
Що з голоду померли у тридцятих.

Святий Василій, потім Свят-Степан –
Давніх часів повстанці й запорожці
Між пастухами степу й полонин
До Бога-Чоловіка йдуть у гості.

Не всім свічі ялинки мерехтять,
Дванадцять страв – не кожної трапези,
Але для всіх лунають коляди –
Надії й віри золоті комети.

17. ТРИЄ ЦАРІ

Господу Йсусу принесли дари Триє Царі,
А Україні – три князі:
Хреститель, Мономах і Ярослав,
Чорнозему володарі.

Не зі сухого джерела ті дари,
Не зі сміттям покритої криниці:
СВЯТІСТЬ І МУДРІСТЬ – то скарби,
Даровані похресниці-дитині.

Ми збережемо це добро предвічне
У світовій глупоті та безвір'ї:
Воно – найбільший з дорогої скрині
Серед усіх можливих самоцвітів.

18. ВАТРА НА СВЯТ-ІВАНА

Стрибаймо всі через ватру,
Через витрачені години,
А не через наших героїв
І їхні самотні могили!

Не стрибаймо через історію,
Щоб ватра до ранку горіла,
Розсіймо нічні страховища
Гнобителя і вампіра.

Подумаймо, що в цьому світі
Слід проспати, перестрибнути,
А що в пісню зачарувати,
Обнявшись з тілом бандури.

19. РАЙ

Ми дістали в посагу рай,
Уміймо його шанувати,
Не слухати хитрого шепоту
Змієвої злої поради.

Творче незчислимих чудес,
Темені, півтіні й світла!
Бережи для нас усі види життя
Землі, вод і повітря.

Серед степу, лісів, рік і озер –
Різних форм повні скрині,
То – гідні подиву й шани
Дари святої правиці.

Ти щедро нашій землі наділив
Чудове багатства природи,
Хай Тобі, Боже, голосять хвалу
Усіх видів доземні поклони.

20. КОЛИСКА

Ти дала світові Трипілля,
Степові баби й кургани,
Колиско бувальщини зруйнована
У пожарі заграви.

Хай чужинцями будуть туристи Тобі,
Дітьми – друзі та автохтони,
Бо вихором люто крутиться млин,
І до бою стають донкіхоти.

Та з колиски чорнозему зніметься луна
Воскресити з руїни країну,
Принесе їй відновлену шану й любов
І поклін засоромлений світу.

21. КУЛЬБАБА

Летюче сім'я рідних кульбаб
Вітер несе й по дорозі
Скидає в землю, аби відросло
Вірне своїй породі.

А часом схопить його буревій
На довгі, далекі лети
В заморські царства за пояс землі,
Де зимують лелеки.

Їм сказано всюди бути собою,
На Фльориді чи в оазі Сагари,
Між папірусами чи баобабами
Рости кульбабами.

22. ЗОЗУЛЯ

Власне яйце в несвійське гніздо
Підкидає хитра зозуля,
Аби зозулена зозуленька
Чуже кубелечко здобула.

Так від народження зозулята –
Злодії-галапаси,
Що випихають дітей господарів
Із власної хати.

Існують на світі різні створіння,
Дивовижі різні влізливі,
Що розлягаються без церемонії
В чужій садибі.

23. ПАВУК

Ґалантний павук запросив
Юну муху в гостину
Оглянути його унікальні
Сад, город і квартиру.

Можна скупатися в краплині роси
В його посіллі,
Можна погойдатися , мов у гамаку,
На його сіті.

* * *

Кажуть люди, що бувають
Павуки вродливі,
Ходять чутки, що гойдають
Мух у павутині.

24. ВОРОНА

«У солов'я – селянський вигляд,
Простацька мова,
Я навчила б його манер», –
Каже ворона.

«Перше ту мову його простацьку
Треба змінити
На ту, що нею володіли
Усі фаворити.

Бо хоч немає вже цариці,
Та є канони,
Яким найбільше круча мова
До вподоби».

25. ТРОЯНДА ЛЮБОВИ

Жертва – це дань добровільна,
Троянда любови,
Накриває серце й душу
Плащем пурпуровим,

Щоб сяяли полум'ям ясним
Королівського сану,
Надолугу віддавши вітчизні
За невірність і зраду.

Багато могил у степу,
Багато зілля на ниві,
То – дорогі самоцвіти
В Господній правиці.

26. ПАПОРОТИН ЦВІТ

Ходімо разом, моя Україно,
Як зорі засяють над нами,
Крізь перехрестя й бездоріжжя
Нашої долі шукати.

Перебрeдемо гірку недолю
Й підемо до темного лісу,
Папоротин цвіт у гущах росте,
Вістуном давнього міту.

Аби чудесний цвіт паленів
У юначих серці та скроні,
Аби горіло ярим вогнем
Віднайдене зілля долі!

27. СТОКРОТКА

Жодна жертва не є пустоцвітом
При битій дорозі,
Жодна молитва – не кинений камінь
У бездонному морі.

Ти горіла в устах і душах
Героїв- повстанців,
Ти підносила дії пігмеїв
До верхів'я титанів.

Прийми від нас, Богородице,
Нашу вбогу стокротку,
Аби правила Твоєму серцю
За стопелюсткову рожу.

28. ГОЛОС ТИШІ

Тадеєві Карабовичу

Про що шумлять холмські ліси
Й Бугу збунтовані води?
Що розказують старі частоколи
Й у степу нові окопи?

Чи твоє серце таке глухе,
Що не чує Чорнобиля тиші,
Ні остороги німої небес
У голубій височизні?

Вістка написана на фляндрівці,
На різьбі й вишивці здавна,
Аби не слухати лементу предків
І пізнього в серцю ридання.

29. СУСІДИ

Вірі Білевич

Ми будемо шанувати сусідів
І бажати їм скромності дару,
Щоб не влазили до нашого саду
Без перелазу.

Будемо їм признавати,
Що гідне шани й поваги,
Але гидкі нам усі окупанти,
Людожери й тирані.

Хай кожен із нас у власнім посіллі
Бутує по власній манері,
Але залишить свого сусіда
В добробуті й мирі.

30. ЩАСТЯ

Гроші не роблять щасливцем,
Вони, радше, – постійна гризота,
Чи купити віллу, чи яхту,
Чи верблюда, чи слона?

Статистика мовить, що в колі
Безумних і самогубців
Найбільше число плютократів,
Магнатів і грошолюбів.

Щасливцем був Свят-Франческо,
Який в молитовній покорі
Жив жайвороном на небі
Й лілеєю в полі.

31. РОЗУМ

Розум – це дар великий
Для потреб і безпеки людини.

Що тварину учить природа, –
Людям приклад і острога.

Не братаються орли й соколи
З кротоми чужої породи.

Шершні та оси знають,
Як влізливих учити звичаю.

Перед злодієм і шахраєм
Хай розум охороняє!

Хай розум як дар незримий
Природою стане людини!

32. ХТО ТИ?

Хто ти, наш юний олене,
Молодий леопарде, леве?
Чи думаєш про рідну землю,
Чи завжди тільки про себе?

Чи пам'ятаєш її історію
І долю її мінливу?
Чи ростеш соняхом перед вікнами,
Чи лопухом біля тину?

Були в нас колись Січові Стрільці,
Є і нині повстанці між нами,
Бо історія любить здоровий квіт,
Не пустоцвіт без шани.

Меркне в літописі сухоцвіт,
На котурнах кульгають пігмеї,
А в саяві безсмертя – Стрільці Січові,
Доброчинці, святі й герої.

33. ДРУЗИ

Як бажаєш пізнати людину,
Спитайся, хто її друзі,
Бо друзі – то друге обличчя,
Власне серце у другій груді.

Така людина блукає
Бездоріжжями, будяками,
Коли її близькі друзі –
Гультяї й душокради.

Слід приглянутися людині,
Чи добра, рідна й гідна,
Щоб вибрати свого друга
Самоцвітом серед наріння.

34. ФЕЄРІЯ

Ми – діти сантиментальності,
Нас годують уяви та злуди,
Штукарі-престо-дігітатори, чародії,
Маги й не відчитані руни.

Ми – любителі фоєрверків,
Усіляких подій кольорових,
Що на сцені театру після гостин
Залишають обідрані столи.

Як затягнеться довга куртина,
Над тобою – кондори-супи,
Намагаються, щоб тебе колихали
Їх удавані баналюки!

35. ВОРОГ

Є на світі люди й нелюди,
Треба їх розпізнати:
Не завжди ворог знадвору
Завдає найглибшої рани.

Одвертий противник – достойний
Нашої шаблі і шпаги,
А гідний презирства й зневаги –
Скритий носитель зради.

Хто нечесний у довіреній праці,
Не добродій-любитель людини,
Той – таємний ворог народу
Між ворогами вітчизни.

36. БДЖОЛИНИЙ ВУЛІЙ

Ми – бджоли одного вулія
У сльоту та погоду,
Щоб пережити, плекаймо спільно
Єдину мову.

Як бухан хліба розпадається
На кришини,
Злітаються яструби й круки
Для наживи.

Одноманітне бриніння бджіл
Здалека чути,
Наче бриніння різних струн
Однієї бандури.

37. ПОВЕРНЕННЯ

Треба страдних пригорнути до серця,
Треба душам засвітити свічник,
Бо темінь довкола розгортає крила
І чорна безодня ковтає світи.

Всі створіння спраглі росини любови,
Самолюбство обіднює первісний рай,
Накладає на себе диби й кайдани,
У неволі бутує гордий титан.

Треба знову дітками стати,
Забути коштовності й вартість монет,
Радіти метеликом і підсніжкою,
Казкою праці й цукерком поем.

38. ДОНКІХОТСТВО

Оксані Галаник

Є на світі страшні потуги:
Тайфуни, цунамі, вулькани,
А Ти виросла і скріпилася
В баталії з вітряками.

Смішні та наївні здавалися всім
Твої ідеали дитячі,
Що вирости в могутні дуби
З невтомної віри й праці.

Нам завжди до болю потрібні були
Фантасти такої породи.
Хай розцвітають у нашому колі
Мрійники – донкіхоти!

39. ДО ОРАНТИ

Оранто, Премудрости Дочко,
У постійній молитві й посвяти
Бережеш наш народ і столицю
Від старих і нових джінгісханів!

Хай співають Тобі всі дзвіниці,
Кучеряві гаї наддніпрові,
Мов веселки, мости довготілі
Та алей високі тополі!

Софійська княгине! Веди нас,
Щоб ми, діти Твоєї турботи,
Були гідні Твого заступництва
І святої Твоєї покрови!

40. СВЯТИЙ ЮР

Каже легенда, що Святий Юр,
Хоробрий лицар і воїн,
Поборов ящура, який тримав
Юну князівну в неволі.

Не знати, чи не гніздився той ящур
У юному серці Святого,
Бо скульптури й ікони пояснюють душу
Образово.

Собор Святого Юра у Львові
В недолі й долі
Є храмом витязів двох велетнів:
Духу й плоті.

41. ЛАВРСЬКА ДЗВІНИЦЯ

Ти стоїш маяком не зеленій горі,
Струнка, велична, вродлива;
Тобі поклоняються довгі мости
І човни на синіх хвилях.

Під твоїми ногами – чорна земля,
Начинена мощами святими,
А твоя голова – серед хмар золотих
На блакиті погідної днини.

Крізь століття твій голос лунає до Бога,
Бо навіть мовчазна, без дзвону,
Як ревне прохання й щира молитва,
Твій голос – молитва народу.

42. ГОВЕРЛЯ

Ігореві Калинцю

Ти прошиваєш пелену хмар,
Аби з вершин оглядати
Зелені трави своїх полонин,
Їхні чорно-білі отари.

Любуєш оком кривобокі церкви,
Смерекові давні дзвіниці,
Усе те добро, що залишене нам,
Як віно в мальованій скрині.

Не для зайдів – Довбушеві скарби
Серед диких каменоломів,
Вони сховані під лівим крилом
Твоїх соколів.

43. СТЕПОВІ ШЕМОРИ

Опівночі діються дивні дива:
Скриплять вози за волами,
Відчиняться давні кургани,
Оживають камінні баби.

Співають думи шемором трав
Про дії розквітлі в славі,
Як до бою летіли соколи й на палі
Козак насміхався з паші.

Шеморять нині тирса й полин
Про степові славні дії,
Бо вирости паші та козаки
У новочаснім одінні.

44. ДАВНІ МІСТА

Що розказують давні міста –
Холм, Ужгород, Кам'янець, Полтава?
Чи сняться їм трояндові сні,
Чи по ночах кривавить рана?

Замкові мури й частоколи
Мають мову таємну тиші,
Губляться їхні пророчі слова
В гаморі й шумовинні.

Давні міста говорять до нас,
Треба їх розуміти,
Вони – будівельники наших душ
У час забуття й зневіри.

45. ЗЛО І ДОБРО

Юлії Григорчук

Зло шукає по базарах
Золотої сережки,
А Добро думає, чи надibaє
Суничку при стежці.

У кареті їде Зло на прийняття
До царського двору,
А Добро дома співає для братика
Колискову.

Зло любить овації, панегірики,
Гостини й гостинці,
А Добро – горобчиків, каченят на ріці
Й молитву в капличці.

46. ГНІЗДО

Ользі Смольницькій

Лелеки під осінь марять
Відлетіти в казкове замор'я,
Оглядатися в дзеркалі Нілю
Маяком на плечі фараона.

Та з весною чарівним магнетом
Притягає їх рідне гніздо;
Зрозуміти лелечу душу
Не зуміє ніхто.

Зов землі – божественна сила
Як луна далекого грому,
Відкриває належність
До свого роду.

47. ЗВИЧАЇ

Великі скарби природи
На полі, на ниві й у лісі
Заквітчують нашу землю,
Мов шати на тілі.

По городах, хуторах, селах
Нас щастя і горе вдягали
В прекрасні костюми, звичаї,
Вечірки, ігри-забави.

Мов писанка великодня
Нас радують давні гагілка,
Хоровід, танці-скічки,
Вишиванка, пісня.

48. СЕЛО

Рідне село! Вишневий сад,
Нива й оране поле
Піснями вкриті...
Століттями ти зберігало
Нашу багату дідизну –
Княже придане сиротині.

Ти – материнське тепло,
Загублене серце
Серед мряки й криги,
Відродися для нас!
Потіш безталанних
І самотні могили...

49. РОЗКРИТА КНИГА

Колись доведеться дати звіт
Перед найвищим престолом,
Чим ми були Тобі за життя:
Чорноземом, чи болотом?

Чи дали першенство лопухам і лататтю,
Чи житньому колоскові?
Чи вигодували чорних ворон,
Чи сизокрилих соколів?

Колись доведеться розкрити життя,
Наче довго затаєну книгу,
Й показати себе без шат і прикрас, –
Нагу людину.

50. ЗЕМЛІ

Вічна подяка тим,
Хто в слові й ділі
До хмар підносив Твоє ім'я
В надії й вірі;

Хто брав під своє вірне крило
Твоїх вдів і сиріт,
Хто закував Твоє знамено
У крицю й мідь.

Слава всім, хто забув
Себе самого,
Землі віддавши останню кришку
Й останнє гроно.

ЗМІСТ:

1. УКРАЇНА
2. ПОРТРЕТ
3. СОНЦЕ
4. ДОСІТНЯ ЧАРА
5. ПРЕСТОЛ
6. МИНУЛЕ
7. РАНЕНИЙ БОРИСТЕН
8. КАЛИНА
9. БЕНГ АЛЬСЬКУ ВОГНІ
10. РОСИ
11. ГЕТЬМАНСЬКІ ДЗВОНИ
12. ЄДИНЕ
13. ГОЛОС ЗЕМЛІ
14. РОЖАНА
15. НАРОДНА ПІСНЯ
16. ЗИМОВІ ПРАЗНИКИ
17. ТРИЄ ЦАРІ
18. ВАТРА НА СВЯТ-ІВАНА
19. РАЙ
20. КОЛИСКА
21. КУЛЬБАБА
22. ЗОЗУЛЯ
23. ПАВУК
24. ВОРОНА
25. ТРОЯНДА ЛЮБОВИ
26. ПАПОРОТИН ЦВІТ

27. СТОКРОТКА
28. ГОЛОС ТИШІ
29. СУСІДИ
30. ЩАСТЯ
31. РОЗУМ
32. ХТО ТИ?
33. ДРУЗИ
34. ФЕЕРІЯ
35. ВОРОГ
36. БДЖОЛИНИЙ ВУЛІЙ
37. ПОВЕРНЕННЯ
38. ДОН-КІХОЦТВО
39. ДО ОРАНТИ
40. СВЯТИЙ ЮР
41. ЛАВРСЬКА ДЗВІНИЦЯ
42. ГОВЕРЛЯ
43. СТЕПОВІ ШЕМОРИ
44. ДАВНІ МІСТА
45. ЗЛО І ДОБРО
46. ГНІЗДО
47. ЗВИЧАЇ
48. СЕЛО
49. РОЗКРИТА КНИГА
50. ЗЕМЛІ